

1. טור חושן משפט הלכות שומר שכר סימן שד
המעביר חבית ממקום למקום ונתקל בדרך ישרה ונשבר החבית הוי פשיעה וחייב

2. טור חושן משפט הלכות נזקי ממון סימן תיב
המניח את הכד בר"ה ובא אחר ונתקל בו ושברו פטור שאין דרך בני אדם להתבונן בדרכים ואם הוזק בו בעל הכד חייב...
מי שהיה טעון כד ונתקל ונשבר הכד והזיק לאחרים בשעת נפילה פטור דנתקל לאו פושע הוא :

3. חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף פב עמוד ב
ואתא ר' יהודה למימר ש"ח ישבע נושא שכר ישלם האי כדיניה והאי כדיניה. ולא תקנו בו כלום, ודין הנתקל כדין גנבה ואבדה אינו דומה לא לאונס ולא לפשיעה, וש"ש כל זמן שלא נאנס חייב וש"ח כל זמן שלא פשע פטור, ומיהו גבי נזקין פטר ר' יהודה דאנוס מקרי לגבי נזקין, לא מיבעי לאחר נפילה דהו"ל בור והתורה מיעטה בשמירתו ואינו צריך אלא שמירה פחותה כשמירת ש"ח, אלא אפי' בשעת נפילה דהו"ל אש פטור דהא נמי מיעטה תורה בשמירתו ולא בעינן בנזקין שמירה מעולה כל כך כשמירת ש"ש, אלא מכי נטר כדנטרי אינש פטור בנזקין,

4. Is negligence required to be liable for damages? - אדם מועד לעולם

4. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כו עמוד א
מתני'. אדם מועד לעולם, בין שוגג בין מזיד, בין ער בין ישן. סימא את עין חבירו, ושיבר את הכלים - משלם נזק שלם. גמי מנא הני מילי? אמר חזקיה, וכן תנא דבי חזקיה, אמר קרא: פצע תחת פצע, לחייבו על השוגג כמזיד, ועל האונס כרצון.

5. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כח עמוד א - כח עמוד ב
מתני'. נשברה כדו ברה"י, והוחלק אחד במים או שלקה בחרסית - חייב; רבי יהודה אומר: במתכוין - חייב, באינו מתכוין - פטור... ר' יהודה אומר: במתכוין - חייב [וכו']. ה"ד מתכוין? אמר רבה: במתכוין להורידה למטה מכתיו. א"ל אביי: מכלל דמחייב ר"מ אפילו נפשרה! א"ל: אין, מחייב היה ר"מ אפי' אזנה בידו! אמאי? אנוס הוא, ואונס רחמנא פטריה, דכתיב: ולנערה לא תעשה דבר!

6. תוספות מסכת בבא מציעא דף פב עמוד ב
וא"ת כי נמי סבר רבי מאיר דנתקל לאו פושע הוא אלא אנוס אמאי פטור והא אדם המזיק מרבינן (ב"ק דף כו:): מפצע תחת פצע לחייב על אונס כרצון וי"ל דלאו בכל אונס חייב אדם המזיק אלא באונס דכעין גניבה ואבידה כמו רוח שאינה מצויה... אבל באונס גמור פטור אדם המזיק כדמשמע בירושלמי דאם היה ישן ובא חבירו וישן אצלו והזיקו זה את זה הראשון פטור והשני חייב... וא"ת ורבי יהודה דאמר נתקל לאו אנוס הוא ומחייב שומר שכר אמאי פטור מעביר בחנם והלא הוא אדם המזיק וי"ל דנתקל הוי לרבי יהודה כעין גניבה דהוי קרוב לאונס ולכך פטור אדם המזיק ולא מחייב אדם המזיק אלא בדבר שהוא כעין אבידה דהוי קרוב לפשיעה כדאמר בהשואל (לקמן דף צד:): דאבידה קרובה לפשיעה וגניבה קרובה לאונס ורוח שאינה מצויה חשובה כעין אבידה ולהכי חייב בה אדם המזיק

7. נימוקי יוסף מסכת בבא קמא דף יג עמוד א
ברוח שאינה מצויה - דאנוס הוא ואונס רחמנא פטריה כדילפינן מולנערה לא תעשה דבר ודוקא באונס גמור דלא מצי לעיוני דלא ליתרע האי היזקא אבל היכא דהוה מצי לעיוני חייב דכה"ג ודאי רבי רחמנא אונס כרצון לחיובא כדמפרש לעיל פרק כיצד הרגל (דף כו ב):

8. חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף פב עמוד ב
ומצאתי בתוס' בב"ק (כ"ז ב') שמפרשים אותה משום אדם המזיק, וא"כ למה פטרוהו לדברי האומר אנוס הוא והלא אדם מועד לעולם בין באונס בין ברצון, והם השיבו שאינו חייב באונסין גדולים וסמכו אותה מן הירו' שאמרו בישר ובא חבירו וישן אצלו הוא המועד, ואי אפשר להעמידה דהתם משום דשני פשע בעצמו... וסוף דבר כיון שהזכירו חכמים באונס נזקין אבן מונחת בחיקו ולא הכיר בה מעולם (ב"ק כ"ז ב'), ונפל מן הגג ברוח שאינה מצויה (שם כ"ז א') הרי הזכירו סוף האונסין כלם, דרוח שאינה מצויה אפילו כאותה של אליהו במשמע, דרוח מצויה הזכירו לענין ש"ח אבל רוח שאינה מצויה לא הזכרה בתלמוד אלא לענין אונס דהוא מן האונסין הגדולים שבעולם, ואין כאן מקום להאריך בזה יותר מדאי.

9. רשימות שיעורים (רי"ד סולובייצ'יק) מסכת בבא קמא דף כו עמוד א
לשם ביאור המחלוקת עלינו לחקור אם המחייב של אדם המזיק הוא ביטול חובת השמירה המוטלת עליו כעין חובת השמירה המוטלת על בעליהם של ממון המזיק או שהמחייב באדם המזיק הוא מעשה הנזק שעשה (46). לתוס' המחייב הוא ביטול חובת השמירה ולכן פטור באונס כעין גניבה כי באופן הזה אין להאשימו בביטול חובת שמירה. מאידך הרמב"ן סובר שהמחייב הוא מעשה הנזק ולכן גם אדם המזיק באונס גמור חייב מאחר שעשה מעשה נזק.

אונס גמור is פטור in a case of **Proofs that אדם המזיק**

10. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא קמא פרק ב

מתנני' אדם מועד לעולם בין שוגג בין מזיד בין ער בין ישן סימא את עין חבירו ושיבר את הכלים משלם נזק שלם: גמי' א"ר יצחק מתניתא בשעו שניהם ישינין אבל אם היה אחד מהן ישן ובא חבירו לישן אצלו זה שבא לישן אצלו הוא המועד:

11. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף קיב עמוד א

אמר רבא: הניח להם אביהם פרה שאולה - משתמשין בה כל ימי שאלתה, מתה - אין חייבין באונסיה; כסבורים של אביהם היא וטבחוה ואכלוה - משלמין דמי בשר בזול;

12. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף כז עמוד ב

מתנני' המניח את הכד ברה"ר, ובא אחר ונתקל בה ושברה - פטור ובא אחר ונתקל בה ושברה - פטור... אמאי פטור? איבעי ליה לעיוני ומיזל!... אמר ליה ר' אבא לרב אשי, הכי אמרי במערבא משמיה דר' עולא: לפי שאין דרכן של בני אדם להתבונן בדרכים.

13. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף לב עמוד א

היה בעל חבית ראשון ובעל קורה אחרון, נשברה חבית בקורה - חייב, ואם עמד בעל חבית - פטור

14. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף צט עמוד ב

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: טבח אומן שקלקל - חייב, ואפילו הוא אומן כטבחי ציפורי. ומי אמר רבי יוחנן הכי? והאמר רבה בר בר חנה: עובדא הוה קמיה דרבי יוחנן בכנישתא דמעון, ואמר ליה: זיל אייתי ראיא דממחית לתרנגולים ואפטרך! לא קשיא: כאן בחנם, כאן בשכר; כי הא דאמר רבי זירא: הרוצה שיתחייב לו טבח, יקדים לו דינר

ניזק פושע בעצמו

15. רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת בבא קמא (לפי דפי הרי"ף) גמרא דף יא עמוד ב

ולא הכיר בה מעולם, כגון שהניחה לו אדם אחר בחיקו בעוד שהיה ישן וכשקם על רגליו נפלה האבן מחיקו ושברה את הכלים או סימא עין חברו לענין נזקין חייב דהא רבינן [שוגג כמזיד] ואונס כרצון, ולא דמי לזה שישן ולא היה אדם סביביו ובא אדם וישן אצלו וסימא הישן עין זה שפטור, דלא מחייבין ליה שיתן לזה המשנה, ואין הטעם משום דלא הוה ליה ידיעה אלא משום שזה הישן הוא המועד.

16. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא קמא דף כו עמוד ב

מי שהיתה לו אבן מונחת בחיקו ולא ידע בה מעולם כגון שהניחה אדם אחר בחיקו בעוד שהיה ישן ועמד ונפלה מחיקו והזיקה אם לאדם אם לכלים לענין נזק חייב שהרי לענין נזק אונס כרצון ושוגג כמזיד כל שהזיק שלא בפשיעת המזיק / המוזק / לענין ארבעה דברים פטור שאין זה קרוב למזיד אדרבה אונס גמור הוא

17. בית הבחירה (מאירי) מסכת בבא קמא דף כז עמוד א

אבל אדם מרובה במחשבות מצד שכלו ואינו מתבונן בדרכים וא"כ כשנתקל אינו פושע ופטרין אותו ומחייבין את המניח שכל שנזדמנו שני גורמים בהזיק שעל כל אחד יש לך מבוא לחייבו אנו רואין איזה ראוי לחייבו יותר ומחייבין אותו ופטרין את האחר וכן בזו המניח ראוי לחייבו יותר ופטרין את הנתקל:

מתעסק ברשות

18. תלמוד בבלי מסכת בבא קמא דף מח עמוד א-מח עמוד ב

ואמר רבא: נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות, והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו - חייב, הזיקו בעל הבית - פטור. א"ר פפא: לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה, אבל הוה ידע ביה, הזיקו בעל הבית - חייב; מ"ט? משום דאמר ליה: נהי דאית לך רשותא לאפוקי, לאזוקי לית לך רשותא. ואזדו לטעמייהו, דאמר רבא, ואיתמא רב פפא: שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, הזיקו זה את זה - חייבין, הוזקו זה בזה - פטורין; טעמא דשניהם ברשות או שניהם שלא ברשות, אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות, דברשות - פטור, שלא ברשות - חייב.

19. רש"י מסכת בבא קמא דף מח עמוד א

והזיק - קרי בין מתכוין בין שאין מתכוין ומיהו בידיים הזיקו.

20. רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק ו הלכה א הלכה ג

המזיק ממון חבירו חייב לשלם נזק שלם, בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס הרי הוא כמזיד, כיצד, נפל מן הגג ושבר את הכלים או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו חייב נזק שלם, שני ומכה בהמה ישלמנה ולא חלק הכתוב בין שוגג למזיד. במה דברים אמורים ברשות הניזק אבל ברשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אם הזיק בזדון אבל בשגגה או באונס פטור, וכן אם היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות והזיק אחד מהן ממון חבירו שלא בכוונה פטור. +/השגת הראב"ד/ וכן אם היו שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות והזיק אחד מהן ממון חבירו שלא בכוונה פטור. א"א דין זה אינו מחוור דאפילו שניהם ברשות או שלא ברשות ולא הוה ידע ביה אם הזיקו חייבין אבל הוזקו זה בזה פטורין.

21. פסקי רי"ד מסכת בבא קמא גמרא דף צט עמוד ב

אמי שמואל טבח אומן שקילקל חייב לשלם, מזיק הוא, פושע הוא, נעשה כאומי לו שחוט לי מיכן ושחט לו מיכן, למה לי למימי מזיק למה לי למימי פושע, אי אמי מזיק הוה אמינא הני מילי דקא עביד בשכר, אבל היכא דקא עביד בחנם לא, דאע"ג דאונס חייב בנזקין הכא שני דמדעתיה קא יהיב ליה למישחט וליפטר קמ"ל

22. שיטה מקובצת מסכת בבא קמא דף כז עמוד א

וריב"א פירש דודאי נתקל דמי לרוח שאינה מצויה ואדם המזיק חייב בנתקל ולכך פטור שומר חנם דכיון דהוי שומר חנם לא שייך בו דין אדם המזיק שהרי עליו מוטל להתעסק בדבר ולכך לא מחייב רק בפשיעה אבל אדם דעלמא מה היה לו להתעסק בדבר כיון שאינו מוטל עליו לכך חייב בכעין גניבה ואבידה. תלמיד הר"פ ז"ל.

ר' ישעיה

וכן כתב הר"ר ישעיה ז"ל ... וריב"א פירש דאדם המזיק דמי לשומר שכר בין לכעין גניבה בין לכעין אבידה ואם נתקל ונפל על הכלים ושברם חייב והא דפטור נתקל במעביר חבית וכן טבח שקלקל משום דכיון שמתעסקין הן לטובת הניזק לאו אדם המזיק הוא ויש להם דין שומר אם שומר חנם שומר שכר שומר שכר. ע"כ לשונו.

23. חידושי הרמב"ן מסכת בבא מציעא דף פב עמוד ב

עוד הביאו טבח אומן שקלקל דפטור בחנם ואמאי אדם מזיק הוא, וכי נמי סבירא לן אונס הוא ליחייב, וזה ודאי קשה עליהם דכיון דמיחייב בשכר אלמא כעין גנבה ואבדה הוא ולא אונס גדול ולא אונס קטן הוא ופטרוהו בחנם, אלא שאין באומן הטועה במלאכתו משום מזיק

24. קהלות יעקב בבא קמא סימן כד

ולשיטת הרמב"ן ז"ל דגם באונס גמור חייב אדם המזיק נראה דהכא שאני דכל אונס הרי מעשה ההיזק אסור לו לעשותו ורק שנאנס בעשיי' זו אבל הכא כיון דחזקה שתחת יד אדם שלו הוא הי' מותר להם ע"פ דין לטבוח ולאכלו וברשות התורה קעביד וכה"ג ליכא מדין אדם המזיק

25. רמב"ם הלכות אישות פרק כא הלכה ט

האשה ששברה כלים בעת שעושה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה, ואין זה מן הדין אלא תקנה, שאם אין אתה אומר כן אין שלום בתוך הבית לעולם אלא נמצאת נזהרת ונמנעת מרוב המלאכות ונמצאת קטטה ביניהם. +/השגת הראב"ד/ האשה ששברה כלים בעת שעושה מלאכותיה בתוך ביתה פטורה אין זה מן הדין. א"א לא מן השם הוא זה אלא מפני שהיא שמירה בבעלים שהוא שכור לה בכל שעה.

נתקל לאו פושע

26. חידושי הר"ן מסכת בבא מציעא דף פב עמוד ב

וא"ת נשברה כדו בשעת נפילה אפי' חשבת לי' כאונס גמור חייב דהקיי"ל אדם מועד לעולם בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון ובוודאי דכי אמרינן בין באונס אפילו באונס גדול הוא חייב דהא אמרי' היתה אבן מונחת לו בחיקו ולא הכיר בו מעולם אי נמי נפל מן הגג ברוח שאינו מצויה והזיק חייב י"ל דה"מ היכי שהיזק בא מכחו כי הנהו דהתם אבל נשברה כדו אין ההיזק מכחו אלא מחמת התקלה נשברה כדו והיזקה וממונו הוא שהיזק ולא הוא עצמו:

אדם מועד לעולם Exceptions to

1. The damaged party was negligent - ניזק פשע בעצמו
  - a. ירושלמי - מזיק is exempt if the ניזק lies next to him after he is already sleeping.
  - b. ב"ק לב. - מזיק is exempt for stepping on jug in breaking barrel if the owner stops suddenly.
2. the מזיק had permission to perform the act which caused the damage. - מתעסק ברשות
  - a. Employees - Porters are exempt from paying for the barrels/ שוחט is exempt from paying for invalid שחיטה. - ב"מ פב: , ב"ק צט:
  - b. Legal authority to assume ownership - Children don't pay full damages for slaughtering an animal their father borrowed. - ב"ק קיב.
3. The force which destroyed the object isn't considered the מזיק's force - לאו כח המזיק
  - a. is exempt for the damage he caused by dropping jug after stumbling. - ב"ק כח:

27. שולחן ערוך חושן משפט הלכות נזיקין סימן שעח

אסור להזיק ממון חבירו. ואם הזיקו, אף על פי שאינו נהנה, חייב לשלם נזק שלם, בין שהיה שוגג בין שהיה אנוס. (ודווקא שאינו אנוס גמור, כמו שנתבאר). כיצד, נפל מהגג ושבר את הכלי, או שנתקל כשהוא מהלך ונפל על הכלי ושברו, חייב נזק שלם.